

Clandestins

(Una història de desamor)

Rodolf Sirera

Introducció / Enric Gallén

TEATRE
bromera

Premi Ciutat d'Alcoi de Teatre Pep Cortés

I

(Un despatx impersonal dependent del Centre d'Operacions de Defensa Interna del Brasil, els primers dies de juny de 1968. Una taula, amb un seient principal i dos per a les visites. Una gran bandera del Brasil i, penjat de la paret, un retrat del president, el mariscal Artur da Costa e Silva.

Assegut a la taula, el comissionat coronel Osvaldo FREIRE, un home d'uns cinquanta anys i aspecte sever. FREIRE escriu a màquina, molt concentrat. Se senten uns suaus colps a la porta.)

FREIRE. *(Sense alçar el cap de la màquina d'escriure.)* Sí?

(La porta s'obri. L'assistent ADRIANO Tavares trau el cap.)

ADRIANO. Amb el seu permís, coronel. Ja han arribat.

(FREIRE deixa d'escriure. El mira. No diu res durant uns segons. Finalment:)

FREIRE. Que passen.

(ADRIANO se'n va. Tanca la porta. FREIRE trau de la màquina el paper que estava escrivint. El guarda en una carpeta. Després agafa un cigarret i l'encén. Pausa. Colps a la porta.)

FREIRE. Endavant.

(ADRIANO obri la porta i es queda a un costat perquè entren GABRIELA, una dona d'entre 35 i 40 anys, atractiva tot i que amb aspecte cansat, amb els ulls vorejats de blau de mal dormir, i SOR CAMILA, una monja de mitjana edat que vesteix un hàbit seglar i només du el cap cobert amb una mena de còfia.)

FREIRE. *(Assenyalant les cadires.)* Seguen.

SOR CAMILA. Gràcies, coronel...

FREIRE. Freire.

(GABRIELA i SOR CAMILA prenen cadira. FREIRE es queda mirant uns segons GABRIELA, sense dir res. GABRIELA es remou, inquieta. Mira SOR CAMILA. Va a parlar, però la monja li diu que no amb un gest. FREIRE consulta uns papers que té sobre la taula.)

FREIRE. *(A GABRIELA.)* Imagine que Gabriela Duarte és vosté. *(A SOR CAMILA.)* I vosté?

SOR CAMILA. Em dic Camila Andrade, i soc superiora del convent de la Verge de la Caritat, en l'avinguda del

President Vargas. La senyora Duarte és professora de la nostra escola d'adults, secció de dones.

FREIRE. Molt considerat per la seua part, acompanyar-la.

SOR CAMILA. He pensat que era convenient que vinguera. Per si calia donar testimoni de la conducta impecable de la senyora Duarte.

FREIRE. Conducta que, de moment, ningú no ha posat en dubte.

SOR CAMILA. Sempre és millor anar previnguts.

FREIRE. Ja. *(Pausa.)* Així que ha pensat vosté que l'Església representaria un bon aval. *(Somriu.)* Però també li recorde que darrerament hem detingut algun religiós per col·laborar amb els subversius.

SOR CAMILA. Si són subversius, són mals cristians.

FREIRE. *(Somriu.)* Ben dit. Eixa és l'Església que al règim li agrada.

SOR CAMILA. Confie vosté en ella, coronel.

FREIRE. I confie! Si no creguérem en l'Església, què ens quedaria, en estos temps de tribulació? *(Pausa. Transició.)* Bé. A veure què tenim ací...

(FREIRE es posa a revisar papers, amb calma. Aviat, el seu silenci es fa opressiu. Per tractar de tallar-lo, SOR CAMILA pren la paraula.)

SOR CAMILA. La senyora Duarte ha sol·licitat un pasaport...

FREIRE. *(Mirant-la.)* Sé perfectament el que ha sol·licitat la senyora Duarte. *(Li mostra els papers que*

estava consultant.) Ho tinc tot ací. I li agrairia que la deixara explicar-se, a ella. (*Pausa.*) Normalment no permetem que els sol·licitants vinguen acompanyats a les entrevistes. En este cas, hem fet una excepció... en atenció al fet que els meus fills estudien en un col·legi de monges. (*Girant-se ara cap a GABRIELA.*) Vol explicar-me, per favor, per què necessita vosté un passaport?

GABRIELA. Ma mare... Està malalta, sembla que greu. Voldria veure-la, abans que...

FREIRE. Una bona filla. I on resideix la seua mare?

GABRIELA. A Portugal...

FREIRE. La mare pàtria...

GABRIELA. A Porto...

FREIRE. Segons la seua fitxa, tenia vosté passaport. I li va ser retirat quan va ser detinguda el 24 d'abril passat.

GABRIELA. (*Nerviosa.*) Em van posar en llibertat a les quaranta-huit hores. Però es van quedar el passaport. Em van dir que quedava anul·lat.

FREIRE. Li van dir que quedava anul·lat. I, ara, vosté en demana un altre.

GABRIELA. És únicament per la malaltia de ma mare...

FREIRE. Què significa «únicament»? Vol dir que, quan muira sa mare... o es cure... tornarà vosté al Brasil?

GABRIELA. És clar... És el meu país... Què faria jo fora?

FREIRE. Per exemple, prendre contacte amb el seu marit...

GABRIELA. (*Més nerviosa encara.*) No! Jo no...!

FREIRE. (*Ignorant la protesta de GABRIELA.*) ... i continuar conspirant amb ell contra la República... O actuar

de correu entre el seu marit i altres elements subversius... i defugir així les seues responsabilitats...

SOR CAMILA. La senyora Duarte ha sigut exculpada... Completament exculpada...

FREIRE. (*Lentament i molt sec, a SOR CAMILA.*) Vol callar? O prefereix que la traguen fora?

(*GABRIELA mira SOR CAMILA i nega amb el cap. No vol que se'n vaja. SOR CAMILA es conté.*)

FREIRE. (*A GABRIELA.*) Es vosté una ingènua si creu que a Portugal la tractaran millor que ací. Només caldrà passar la seua fitxa a la PIDE. O a la BPS espanyola. (*Somriu.*) Formem una gran família.

SOR CAMILA. Perdone'm... Perdone'm, però s'equivoca. Tret d'aquella detenció, Gabriela no ha tingut mai cap relació amb la policia. I aquella detenció va ser...

FREIRE. Sé perfectament per què va ser aquella detenció. Havíem rebut informes que el seu marit, el conegut opositor Rodrigo Duarte, exiliat temporalment a Cuba, havia tornat al Brasil.

SOR CAMILA. Però no el van localitzar. No van trobar res... Cap prova que haguera intentat posar-se en contacte amb la seua dona. Per això van haver de deixar-la en llibertat.

FREIRE. De moment.

SOR CAMILA. Gabriela em va confessar que, fins i tot, la van torturar...

FREIRE. (*Fingint-se sorprés.*) Torturar-la? Nosaltres? (*Girant-se cap a GABRIELA.*) La vam torturar nosaltres? Confesse-ho, sense por.

GABRIELA. (*Esporuguida, nega amb el cap.*) N-no...

FREIRE. Més fort. La vam torturar nosaltres?

GABRIELA. (*Apujant la veu, sense atrevir-se a mirar SOR CAMILA.*) No. No em van torturar. Ningú.

FREIRE. (*A SOR CAMILA.*) Ja veu.

SOR CAMILA. Doncs, si no la van torturar, ni la van enviar a presó, no sé quin sentit té ara negar-li el passaport. Té dret d'anar a acompanyar sa mare.

FREIRE. (*Suau.*) S'equivoca. El passaport no és un dret. És un privilegi. (*A SOR CAMILA.*) I, ara, si em fa el favor...

SOR CAMILA. Com?

FREIRE. Vaja-se'n. (*SOR CAMILA sembla no entendre.*) Isca. (*Pausa.*) Per favor.

SOR CAMILA. Però... Ella necessita algú que l'acompanye.

FREIRE. El passaport és un assumpte entre ella i jo. Només entre ella i jo.

SOR CAMILA. (*A GABRIELA, alçant-se.*) Estaré fora. Si em necessites, crida.

FREIRE. Es pensa vosté que vaig a violar-la? No siga ridícula.

SOR CAMILA. Conec els seus mètodes.

FREIRE. (*Sec i autoritari.*) Fora.

(*SOR CAMILA agafa la mà de GABRIELA. Li la prem amb força.*)

SOR CAMILA. No passarà res.

(SOR CAMILA se'n va. GABRIELA, aparentment desolada, la veu marxar. Després gira el rostre per enfrontar-se amb FREIRE.)

GABRIELA. No pensen donar-me el passaport. Per què, doncs, tota esta comèdia?

FREIRE. Tenia ganes de conèixer-la. M'havia parlat molt bé de vosté el meu antecessor. El coronel Abreu.

(FREIRE mira GABRIELA amb atenció. GABRIELA fa un gran esforç per no denotar reacció.)

FREIRE. No li diu res eixe nom? *(Pausa. GABRIELA no respon.)* És estrany. Em va dir que era vosté una dona molt intel·ligent. Molt més del que semblava. I que sabia fer-se molt bé... la víctima.

(GABRIELA continua sense respondre. Abaixa els ulls, evita mirar FREIRE al rostre.)

FREIRE. I que era molt atractiva.

(Ara GABRIELA alça els ulls, i mira FREIRE, desafiant.)

FREIRE. *(Riu.)* Quin canvi! Em fa l'efecte que la monja li imposa.

GABRIELA. És la meua patrona.

FREIRE. I amb els amos, cal mostrar-se submisa.

GABRIELA. Vosté s'ho diu tot.

FREIRE. No perdem el temps, Gabriela. On està el seu marit?

GABRIELA. No ho sé. Fa més de dos anys que no el veig.

(FREIRE agafa un dossier de damunt la taula. L'obri, passa papers.)

FREIRE. Rodrigo Duarte. Ho tenim ací tot. Fins el dia que va començar a festejar amb vosté.

GABRIELA. És estrany. Jo ni me'n recorde.

FREIRE. Però la portera del pis on vivien vostés abans sí que se'n recorda. *(Trau una foto de RODRIGO, la mira.)* Un home ben plantat. No crec que això siga una condició *sine qua non* perquè una relació funcione. Però ajuda. *(Pausa. Guarda la foto.)* Diu vosté que fa més de dos anys que no el veu. Però sap on està. Li escriu cartes, no?

GABRIELA. Des que se'n va anar, no n'he rebuda cap.

FREIRE. Té raó. *(Extrau del dossier tres o quatre cartes.)* Te raó. En l'última diu que, com que vosté no li contesta, deixarà d'escriure-li. Imagina que li havíem interceptat les cartes, com així va passar. Un home ben preparat, el seu marit. Coneix les regles del joc. Però en no rebre resposta a la primera, no hauria d'haver-li'n escrit cap més. Una feblesa. Potser és que la trobava molt a faltar... O que tenia per a vosté un altre destí.

GABRIELA. Done'm eixes cartes! Vosté no té dret...

FREIRE. S'equivoca. Tinc tot el dret del món. Són cartes escrites per un subversiu. Un enemic de l'Estat. I vosté és la seua còmplice.

GABRIELA. Jo no he intervingut mai en política!

FREIRE. Simplement acompanyava el seu marit. I li feia el dinar.

GABRIELA. Eixos sarcasmes estan fora de lloc.

FREIRE. És vosté valenta. Més del que em va semblar al principi. (*Pausa.*) On està el seu home? Ha intentat posar-se en contacte amb vosté?

GABRIELA. No ho ha fet. I encara que ho haguera fet, no li ho diria.

FREIRE. Ja m'ho imaginava. (*Pausa.*) Però sí que sap que el seu marit s'havia refugiat a Cuba. O només ho sospita?

GABRIELA. No... Sí... Vull dir, imagine que Cuba és l'únic país que li pot donar protecció. Però, no... No ho sabia. (*Amb intenció.*) No vaig rebre cap de les seues cartes.

FREIRE. (*Després d'una pausa.*) Gabriela, siga sincera amb mi. De veritat no va col·laborar mai amb el seu marit?

GABRIELA. Soc sincera. Els primers anys de casats ni tan sols sabia que el meu marit s'havia integrat en un d'eixos grups...

FREIRE. (*Ràpid.*) Subversius.

GABRIELA. No soc jo qui decideix com es diuen les coses.

FREIRE. Ara fa el paper d'ingènua. De veritat, mai no va sospitar?

GABRIELA. El meu marit i jo procuràvem no parlar de política.

FREIRE. I jo que m'ho crec! I acceptant que fora així, que ja és molt acceptar, ¿quan va tindre vosté coneixement de les verdaderes activitats del seu marit?

GABRIELA. El dia que em va dir que potser hauria d'anar-se'n del país un temps. I que m'escriuria.

FREIRE. I no li va preguntar per què? (*Somrient la gràcia.*) Anar-se'n del país, vull dir.

GABRIELA. Però no em va respondre. Va dir que com menys sabera, millor per a mi.

FREIRE. I per a ell, no s'enganye. (*Pausa.*) Està vosté molt enamorada del seu marit, no?

GABRIELA. Això no té res a veure.

FREIRE. Està molt enamorada. I, tanmateix, ell li amagava a vosté a què es dedicava realment...

GABRIELA. Ho feia per a protegir-me.

FREIRE. I no ha pensat vosté que és possible que fora al contrari, que ell es casara amb vosté... per a protegir-se?

GABRIELA. Com? No l'entenc.

FREIRE. Per a protegir-se ell. Un matrimoni sempre és menys sospitos que una persona que viu sola.

GABRIELA. Ell m'estimava. M'estima encara.

FREIRE. Sí? (*Agafa una de les cartes que té sobre la taula. Obri el sobre i llig.*) «Gabriela estimada, el fet de no rebre cartes teues em convenç definitivament que alguna cosa s'ha trencat entre nosaltres, i ara et comprenc millor, i comprenc les teues raons. Crec que

hauríem d'interrompre la nostra relació: no té futur. Com que ja no estic segur que esta carta arribe algun dia a les teues mans, et confessaré —em confessaré— una cosa que fa temps que em turmenta: no t'estime, no t'he estimat mai, almenys amb la intensitat que tu m'estimes. Però necessitava una esposa que em servira de cobertura. Però sempre t'he respectat, això sí. I he sentit per tu un gran afecte.»

(GABRIELA es queda glaçada. No sap què respondre. FREIRE la mira amb interès. Fosc.)